

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ ТА НАУКИ

Збірник матеріалів

**XXVII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

20 лютого 2025 року

Київ 2025

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2025. 385 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 7 від 26.02.2025)

Редакційна колегія:

Голова Трофименко М..В., ректор МДУ, доктор політичних наук, професор;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Іванець Т. М., голова Ради молодих вчених МДУ, кандидат політичних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Омельченко В.Я., доктор економічних наук, професор;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 20 лютого 2025 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

Хроненко Ольга,
кандидатка історичних наук, доцентка кафедри культурології,
Маріупольський державний університет

ФЕЙКИ ОКУПАНТІВ ПРО МИСТЕЦЬКЕ І КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ МАРІУПОЛЯ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Наразі феномен фейкових новин став визначальним для сучасного інформаційного простору. Це інформація, створена з метою обману, яка може бути повністю вигаданою або містити елементи правди, але представлена таким чином, щоб вводити в оману або маніпулювати громадською думкою. У соціальних медіа України фейкові повідомлення часто мають за мету дезінформацію, спричиняючи не лише сплеск емоцій, але й сіючи розбрат серед аудиторії. Мета таких повідомлень – змусити сумніватися в правдивості інформації, підірвати авторитет осіб чи інституцій, спровокувати паніку або агресію, а також змінити громадське сприйняття певних подій або фактів.

У науковому дискурсі фейк є серйозним питанням, оскільки він загрожує об'єктивності, достовірності та довірі до наукових висновків. Фейк (англ. fake) в науковому контексті можна визначити як неправдиву або вигадану інформацію, що намагається подати себе як правдиву. Фейк може приймати різні форми, включаючи фальшиві новини, маніпулятивні фотографії, вигадані наукові дослідження, шахрайські схеми та інші способи маніпулювання інформацією [1].

Сьогодні країна-агресорка через маніпулювання інформацією та поширення неправдивих фактів намагається виправдати свою агресію проти України і спотворити чи перекрутити факти про культуру та історію Маріуполя. Так, у «Стратегії державної культурної політики» рф, від 11 вересня 2024 року йдеться, що «з початку проведення військової спеціальної операції українські війська завдали серйозної шкоди знаковим закладам культури, унікальним пам'яткам історії та архітектури, культовим об'єктам. Серед них... [будівля] Маріупольського республіканського академічного ордену «Знак Пошани» російський драмтеатр». Втім це відвертий фейк. Серед багатьох «історичних правд», висвітлених у російській стратегії, є історія Маріупольського драмтеатру України, який, як стверджується, був «серйозно пошкоджений» військами Збройних сил України. Втім всім добре відомо, що Маріупольський театр використовувався як бомбосховище, саме тому на тротуарі на вулиці великими білими літерами російською мовою було написано «Діти». Росія розбомбила та знищила будівлю 16 березня 2022 року, вбивши більше 500 осіб.

Розповсюдженим є і фейк, що тільки українські військові винні в тому, що у Маріуполі були знищені будинки мирних мешканців, лікарні, культові споруди та магазини. Проте це черговий цинічний фейк. Адже весь світ мало не у прямому ефірі бачив, як росіяни обстрілюють Маріуполь та знищують житлові будинки, драмтеатр, пологовий, «Азовсталь».

Також у рф поширюють фейк, що у кінострічці «20 днів у Маріуполі» були використані кадри обстрілу Горлівки з боку ЗСУ. Звісно, це відверта брехня, яку поширили російські ЗМІ. Фейкороби країни-агресорки скористалися склейкою кадрів і вставили фрагмент з фільму «20 днів у Маріуполі» у пропагандистський сюжет 2014 року. Водночас поширеним є фейк, що Маріуполь за роки правління України не розвивався як туристичне та курортне місто. Це відверта брехня, адже до повномасштабного вторгнення рф в Україну в Маріуполі реалізовувалися численні проекти, спрямовані на розвиток культурно-туристичного потенціалу міста. Вражають ці фейки і надмірною цинічністю. Як-от інформація, що у Маріуполі окупанти відновили майже всі зруйновані та пошкоджені будинки. У реальності окупанти у Маріуполі живуть вигаданим життям, адже багато багатоквартирних та приватних будинків у місті залишаються зруйнованими. Представники країни-агресорки зовсім не поспішають приводити їх до ладу. Квартири із новозведених будинків не збираються видавати людям, які втратили житло. Замість цього їм пропонують купити це житло в іпотеку.

Окупанти поширюють фейк і щодо того, що Маріуполь за роки правління України не розвивався як туристичне та курортне місто. Це відверта брехня, адже до повномасштабного вторгнення рф в Україну в Маріуполі реалізовувалися численні проекти, спрямовані на розвиток культурно-туристичного потенціалу міста. Слід нагадати, що у 2020 році Маріуполь отримав статус «Великої Культурної Столиці України». Для участі в конкурсі місту необхідно було викласти свій план найближчих заходів і подій, які могли б привабити туристів до Маріуполя й України загалом. Маріуполь обійшов у змаганні такі міста, як Львів, Київ, Вінниця, Полтава, Дніпро. До того ж, у 2020 році була завершена масштабна реконструкція Площі Свободи та Миру в Маріуполі, яка стала справжньою окрасою та одним з туристичних магнітів. Водночас до 2022 року Маріуполь мав багатий туристичний потенціал завдяки своїм мальовничим пляжам (саме тут на 16 км простягнулася вузька смуга піщаних пляжів) та історичним пам'яткам. Навіть близькість лінії фронту не ставала на заваді розвитку туризму. А ось подієвими магнітами стали фестивалі ГОГОЛЬFEST, MRPL.CITY.FEST, Mariupol Classic та потенційний широкомасштабний фестиваль грецької культури.

Крім цього, поширеними є фейки про історію української культури в Маріуполі. Так, розповсюдженим є фейк, що на території Маріуполя не хотіли грати в україномовних

виставах, адже на Сході України загалом не любили нічого українського. Це не відповідає дійсності, адже у першій маріупольській трупі, яку у 1878 році заснував Василь Шаповалов, грали, як російською так і українською мовами. Також розповсюдженим є фейк, що на території Маріуполя найбільшим попитом користувалися виступи російськомовних митців. Втім це не відповідає дійсності, адже з кінця XIX століття найбільшою популярністю в Маріуполі користувалися вистави великих майстрів української сцени Марка Кропивницького, Івана Карпенка-Карого, Панаса Саксаганського, Марії Садовської-Барілотті, які дали можливість містянам ознайомитися з національною театральною драматургією. Крім цього поширеним є фейк, що у Маріуполі, як і всьому Надазов'ї та Донбасі на початку-середині XX століття ніхто не носив вишиванки та загалом не дотримувалися українських традицій. Та це аж ніяк не відповідає дійсності. У Маріуполі та всьому Надазов'ї і Донбасі повсякчас носили українські вишиванки при цьому як на народні чи сімейні свята (одруження, народження дитини), так і офіційні загальнодержавні (Першотравневі демонстрації). Підтвердженням є світлини, зроблені на початку-середині XX століття.

Подібні маніпуляції інформацією є основними інструментами в руках держави-агресора для розколу суспільства. Найбільший вплив ці фейки про культуру Маріуполя мають на жителів окупованих міст, які не змогли виїхати з ТОТ. Усе це спрямовано на те, аби якимось розмивати, знищувати цю культурну основу, завдяки якій українці залишаються українцями. Саме тому важливо розвінчувати та попереджати виникнення нових фейків.

Маніпулятори можуть навмисно перекручувати факти, використовувати неповну інформацію або створювати фейкові новини з метою вплинути на сприйняття аудиторії та формування її думки. Широке поширення фейків може спричинити переконачення образу подій, зміну пріоритетів або приховування важливих аспектів конфлікту. Це може вплинути на сприйняття ситуації громадськістю та призвести до недоречних дій або розпалювання ще більшого конфлікту.

Врешті-решт, боротьба з фейками у зоні конфлікту вимагає спільних зусиль від урядових органів, ЗМІ, академічних установ, громадських організацій та громадянського суспільства. Лише шляхом об'єднання зусиль та розвитку критичного мислення можна створити інформаційне середовище, що сприяє об'єктивному сприйняттю подій та формуванню раціональних думок у суспільстві [3].

Як метод протидії дезінформації розглядається фактчекінг – процес дослідження наявних фактів і даних для з'ясування їхньої повноти, достовірності та істинності. Серед державних заходів у розбудові антифейкових сервісів вагому роль відіграють різноманітні інститути протидії дезінформації, що створюються при відповідних відомчих органах влади.

Приміром, у 2021 р. створено Центр протидії дезінформації – робочий орган Ради національної безпеки і оборони України, який забезпечує здійснення заходів щодо протидії поточним і прогнозованим загрозам національній безпеці та національним інтересам України в інформаційній сфері, дбає про інформаційну безпеку України, виявляє підробки та протидіє дезінформації, ворожій пропаганді, деструктивним інформаційним впливам і кампаніям, запобігає спробам маніпулювання громадською думкою. У своїй діяльності він висвітлює тенденції з інформування стану військової справи, ОПК, боротьби зі злочинністю та корупцією, зовнішньої та внутрішньої політики, економіки, об'єктів критичної інфраструктури, екології, охорони здоров'я, соціальної сфери, формування суспільної свідомості, науково-технологічного напрямку тощо. Основна увага зосереджена на протидії поширенню неправдивої інформації та боротьбі з інформаційним тероризмом [2].

Загалом, попри наявність численних спеціалізованих проєктів боротьби з фейками, ефективним засобом не тільки їх виявлення, але й, насамперед, їх попередження залишається дотримання вимог кібергігієни, що передбачають користування тільки офіційними джерелами поширення інформації, звернення уваги на особистості та джерелі поширення інформації, уникнення підтримки пропагандистських закликів, утримання від емоцій та паніки під час сприйняття інформації, критичний аналіз інформації в соціальних мережах та на медіаресурсах.

Загалом, фейки у засобах масової інформації під час війни є потужним інструментом маніпуляції, який може мати серйозні наслідки для суспільства. Їх вплив на громадську думку, настрої, сприйняття конфлікту та формування думок є складним і важливим аспектом інформаційної війни. Тому критичне мислення, здатність перевіряти інформацію та розрізняти фейки від правдивих новин є надзвичайно важливими вміннями в епоху, коли доступ до інформації стає все більш широким і розповсюдження фейків стає все більш поширеним. Розвиток механізмів захисту від інформаційних атак та підвищення медіаграмотності населення є критично важливим для зміцнення стійкості держав до гібридних загроз.

Література

1. Witze A., 2021. How to detect, resist and counter the flood of fake news. [www.sciencenews.org](https://www.sciencenews.org/article/fake-news-misinformation-covid-vaccines-conspiracy). URL: <https://www.sciencenews.org/article/fake-news-misinformation-covid-vaccines-conspiracy> (дата звернення: 28.12.2024).
2. Глушук Є., 2023. Фейки як інструмент тиску в умовах війни: специфіка застосування та сприйняття. Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Вип. 67. С. 96-107. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004708> (дата звернення: 27.12.2024).

3. Пуцята І., 2020 Фейк як метод маніпуляції у ЗМІ: український досвід. URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journalpaper/2020/may/21705/25_0.pdf (дата звернення: 28.12.2024)

Степан Янковський,
доктор філософських наук, доцент, доцент кафедри культурології,
Маріупольський державний університет

ТРАНСГРЕСІЯ ТА НОНКОНФОРМІЗМ У ПРАКТИКАХ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Вихідні положення. Трансгресія та нонконформізм є важливими концептами для розуміння соціокультурних змін світів за доби глобальних комунікацій. У цій перспективі нового значення набувають питання формування нових норм міжкультурної комунікації. Наївно вважати, що зміни у сучасних всесвітах універсумів культури стосуються традицій, усталених фантазмів нормальності, узвичаєних гештальтів соціальної реляності. Сучасна культура є культурою іншості, культурою Іншого (стороннього, чужинця, незнайомця), «інша культура» (віртуальна, гіперреалістична, чутлива) ставляться під питання. Отже, трансформації соціокультурного світу викликають зміни не тільки на рівні досвіду культурного досвіду індивіда, а й у межах перетворень культурної взаємодії індивідів, соціальних груп, спільнот, суспільств.

Зумовленість соціальних норм і знання практиками влади продемонстрував *Мішель Фуко (Paul-Michel Foucault)* у своїй праці *Surveiller et punir: Naissance de la prison* (1975) / *Наглядати та карати* (Київ, видавництво «Основи», 1998) [4]. У цьому сенсі історія перетворюється на визначену у просторі зміну позицій володарювання. У Новий час володарювання визначається спостереженням. Відтак, уявлення про історію як про впорядковану хронологічну послідовність втрачає значення. Але ця втрата є скоріше метафорою множинності історій. Зазначимо, що від початку дев'ятнадцятого сторіччя людство має множину всесвітніх історій, а від другої половини сторіччя кожна всесвітня історія перетворюється на національну. До початку 1990-х рр. всесвітня історія залишалась певною мірою збалансованими. Ситуація зазнала радикальних змін із виходом індивіда у Мережевий світ і встановленням панування соціальних мереж. Відбулось розщеплення національних історій на неосяжну множину індивідуальних історій. Таким чином, ситуація у